

Vergaderjaar 2000–2001

27 625

Waterbeleid

Nr. 2

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VERKEER EN WATER-STAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 14 maart 2001

Hierbij bied ik u, mede namens mijn ambtgenoten van EZ, LNV, OC&W en VROM, het kabinetsstandpunt aan inzake het advies van de AWT (Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid), de NRLO (Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek) en de RMNO (Raad voor het Milieu- en Natuuronderzoek), zoals opgenomen in het rapport «Over stromen, Kennis- en innovatieopgaven voor een waterrijk Nederland». 13 juni 2000 is dit rapport door voornoemde Raden aangeboden aan het kabinet.

Het rapport omvat een verkenning betreffende de identificatie van prioritaire kennis- en innovatiethema's voor integraal waterbeheer en voorstellen voor noodzakelijke veranderingen in de kennisinfrastructuur op het gebied van water en hieraan gerelateerde vraagstukken, alsmede het advies van de Raden naar aanleiding van deze verkenning. De verkenning is een gezamenlijk initiatief geweest van de drie Raden en is opgesteld door een projectgroep van de Raden, begeleid door een breed samengestelde klankbordgroep, onder voorzitterschap van de heer ir J. van der Vlist.

In het kabinetsstandpunt «Anders omgaan met water» over het waterbeleid in de 21e eeuw (december jl.) is al een reactie op hoofdlijnen op het advies geformuleerd. In voorliggend separaat kabinetsstandpunt is dit nader uitgewerkt.

Navolgend wordt in par. 1 kort ingegaan op de verkenning. De hoofdlijnen van de verkenning zijn samengevat in bijlage 1. De reactie van het kabinet op het advies van de Raden naar aanleiding van deze verkenning komt aan bod in par. 2.

1. Verkenning «Over stromen, Kennis- en innovatieopgaven voor een waterrijk Nederland»

De verkenning heeft als achtergrond een noodzakelijk geachte nieuwe benadering in het waterbeheer («ruimte voor water», «water als ordenend principe» en «leven met water»). De huidige wijze van waterbeheer blijkt niet duurzaam en zal leiden tot toenemende economische en ecologische schade als gevolg van wateroverlast, verlies van waterkwaliteit en verdroging. In de woorden van de verkenning: «de eeuwenoude strategie van versneld afvoeren van water blijkt onvoldoende mogelijkheden te bieden om de huidige, driedelige opgave van het waterbeheer te vervullen: het voorkomen van wateroverlast, het tegengaan van verdroging en het waarborgen van een goede waterkwaliteit. Een andere benaderingswijze, gebaseerd op het vasthouden van gebiedseigen water en het geven van ruimte aan rivieren is noodzakelijk. Bij de ruimtelijke inrichting van Nederland zou water meer leidend moeten zijn dan volgend».

Genoemde omslag in benaderingswijze vraagt, aldus de verkenning, om nieuwe kennis en inzichten, vooral in de relaties tussen het waterbeheer en de maatschappelijke omgeving. In de verkenning wordt tevens geconstateerd, dat de voorgestelde prioritaire kennisthema's («beleving van water», «waarde van water», «participatieve planvorming in het waterbeheer» en «interbestuurlijk management water en ruimte»), thema's met een overwegend gamma-karakter, (nog) niet of in veel mindere mate dan (nieuwe) technische/bèta kennis door de huidige kennisinfrastructuur kunnen worden geabsorbeerd.

Aanpassingen in de werkwijze van de watergerelateerde kennisinfrastructuur zijn volgens de verkenning geboden om deze nieuwe kennisthema's adequaat te kunnen oppakken. Hierbij gaat het volgens de verkenning dan met name om versterking van:

- de interactie tussen onderzoek, beleid en praktijk (onder meer het anticiperen vanuit de kennisinfrastructuur op ontwikkelingen in beleid en het verdiepen van innovaties in beleid en uitvoering)
- inzet van gamma-kennis, en
- samenwerking in programmering en financiering van kennisontwikkeling, over de grenzen van sectoren en branches heen.

De verkenning stelt in dit verband een groeimodel met vier sporen voor, nader uitgewerkt in een viertal voorstellen voor actie. Deze voorstellen betreffen: kennisontwikkeling in innovatieve praktijkprojecten op stroomgebiedsniveau, aanpak van de nieuwe kennisthema's in strategische onderzoeksprogramma's, investeren in nieuwe lange termijnvisies en innovatieve concepten op het gebied van ruimte en water én anders opleiden en trainen.

2. Reactie van het kabinet op het advies van de Raden naar aanleiding van de verkenning

2.1. Algemeen

Het kabinet verwelkomt het onderhavige advies van de drie Raden. Uitdrukkelijk onderschrijft het de kern van het advies, dat vernieuwing in kennis, in het bijzonder de noodzaak van versterking van de sociaal-wetenschappelijke-/gamma-expertise (onder meer op het terrein van de bestuurskunde en ruimtelijke ordening), bij het oplossen van de hedendaagse en toekomstige opgaven van het waterbeleid een noodzakelijke voorwaarde is om de voorgenomen nieuwe aanpak in het waterbeleid adequaat en verantwoord vorm te kunnen geven.

Het waterbeheer in Nederland bevindt zich in een overgangsfase van «water keren» naar «water accommoderen». De koppeling van ruimtelijke ordening en het waterbeheer, water als één van de ordenende principes in de ruimtelijke ordening, is daarbij een van de steeds terugkerende thema's.

De afgelopen tijd zijn verschillende verkenningen en adviezen over dit onderwerp uitgebracht, zoals het advies van de Commissie Waterbeheer 21e eeuw («Waterbeleid in de 21e Eeuw», augustus 2000). Ook het rapport «Over stromen» van AWT, NRLO en RMNO, onderwerp van dit kabinetsstandpunt, past uitdrukkelijk in deze reeks.

De centrale gedachten in de verkenning en het daaraan gekoppelde advies sluiten aan bij de nieuwe aanpak zoals onder meer vastgesteld in de kabinetsstandpunten «Anders omgaan met water» en «Ruimte voor de rivier» en in de vijfde Nota Ruimtelijke Ordening.

Navolgend zal nader worden ingegaan op de twee hoofdonderdelen van het advies, te weten de opgaven voor de watergerelateerde kennisinfrastructuur (zie par. 2.2.) en de voorstellen voor actie, gericht op herschikking van de organisatie van de kennisinfrastructuur in samenhang met voorgestelde omslag in aanpak (zie par. 2.3.).

2.2. Opgaven voor de watergerelateerde kennisinfrastructuur

Om de nieuwe kennisthema's adequaat te kunnen oppakken zal de watergerelateerde kennisinfrastructuur aanpassing behoeven.

Deze noodzakelijk geachte aanpassing past in de visie van het kabinet mede in het licht van een aantal majeure ontwikkelingen, waarmee de kennisinfrastructuur in brede zin wordt geconfronteerd.

Eenzijds betreft dit maatschappelijke ontwikkelingen (zoals de veranderende relaties tussen overheden, bestuurders en burgers) en internationalisering (toenemende internationale concurrentie en internationale samenwerking). Daarnaast is meer specifiek in relatie tot de kenniswereld een sterke tendens waarneembaar naar inter- en transdisciplinariteit in kennisontwikkeling, mede in reactie op de toenemend complexe vraagstellingen uit de samenleving.

In samenhang hiermee zal de watergerelateerde kennisinfrastructuur zich in de visie van het kabinet daarom versterkt dienen te richten op samenwerking en werken over grenzen van sectoren heen, op verdere afstemming tussen (kennis)vraag en -aanbod en opvulling van leemtes in kennis. Deze beweging is overigens al op gang gekomen. Het advies gaat hier naar de mening van het kabinet onvoldoende op in. Zo werken betreffende instituties al toenemend samen bij het formuleren van hun kennisbeleid en bij investeringen in nieuwe kennisgebieden (bijvoorbeeld in het kader van Delft Cluster, Habiforum/EMR en STOWA) en bij de programmering van onderzoek (bijvoorbeeld via netwerken als de Programma Advies Commissie Waterbouw en via de betreffende sectorraden).

In de visie van het kabinet dient deze beweging door zowel de (kennis)vraag- als aanbodzijde, in samenspraak, verder doorgezet te worden.

– (Kennis)aanbodzijde:

Gelet op nieuwheid en complexiteit van de nieuwe kennisvragen zullen de instituties in de kennisinfrastructuur, elk met hun eigen kerncompetenties, de gevraagde kennisontwikkeling ontoepassing niet elk afzonderlijk kunnen realiseren. De gezamenlijke competentie van partijen is hiervoor nodig, waarbij ook de kennisuitwisseling in internationaal verband in het oog te houden is. Samenwerking tussen instituties en het aangaan van allianties, nationaal en internationaal, is onontbeerlijk. Het kabinet acht dit primair een zaak van eigen initiatief van de huidige partijen in de (water gerelateerde) kennisinfrastructuur, waarbij elk van de betrokken partijen opereert vanuit zijn eigen verant-

woordelijkheden en competenties (concept van een open en vraaggestuurd netwerk, waarbij aanbieders en vragers van kennis elkaar treffen in een open arena en de grenzen tussen verschillende soorten kennisaanbieders vervagen en strategische allianties ontstaan). Daarbij zal dit proces echter ook vanuit de vraagzijde gestimuleerd worden door, waar mogelijk, integrale studies aan te besteden bij consortia van kennisinstellingen.

- (Kennis)vraagzijde:
Aan de vraag-/gebruikerszijde zullen de betrokken departementen in de (reguliere) kennisprogramma's voor water(beleid) uitdrukkelijk ruimte maken voor de nieuwe kennisthema's, primair door herprioritering. Zoals hiervoor opgemerkt acht het kabinet in lijn met het advies een versterking van samenwerking en werken over grenzen van sectoren heen geboden. Interdepartementale coördinatie van de verschillende kennisprogramma's wordt daarom nodig geacht.
Het ministerie van Verkeer en Waterstaat zal het initiatief nemen om in overleg met de bij kennisontwikkeling betrokken departementen deze coördinatie nader vorm te geven, resulterend in jaarlijks onderling afgestemde kennisprogramma's voor water(beleid). Deze afstemming verdient permanente aandacht. In een tijdelijke «task-force» voor de aansturing van het watergerelateerde onderzoek, zoals voorgesteld in het advies, ziet het Kabinet in dit verband onvoldoende meerwaarde. Bovendien acht het kabinet het wederom toevoegen van een nieuwe institutie aan het (water)kennislandschap efficiënt noch effectief.

De vernieuwing zal primair gestalte dienen te krijgen door herprioritering binnen huidige programma's en budgetten, onder andere van Waterbeleid 21e Eeuw. Voorzover de kennisvernieuwing thema's betreft, die niet binnen Waterbeleid 21e Eeuw vallen, zal het kabinet bezien of die kennisvernieuwing via het ICES-KIS-3 programma gerealiseerd kan worden.

2.3. Voorstellen voor actie

In het advies bepleiten de Raden een groeiproces om de noodzakelijk geachte veranderingen in de watergerelateerde kennisinfrastructuur te realiseren, met een viertal componenten:

- Kennisontwikkeling in innovatieve praktijkprojecten: het entameren van kennisontwikkeling binnen regionale innovatieve praktijkprojecten op stroomgebiedniveau, met nauwe interactie tussen onderzoek, beleid en praktijk, waarbij ruimte voor water leidend motief is.
- Strategische onderzoeksprogramma's: het versterken van de kennisbasis inzake ruimte voor water via strategische onderzoeksprogramma's gericht op de vier prioritaire kennisthema's (beleving van water, waarde van water, participatieve planvorming in het waterbeheer en interbestuurlijk management van ruimte en water);
- Kweekvijver voor nieuwe visies en innovatieve concepten: het creëren van een kweekvijver voor de ontwikkeling van langetermijnvisies en innovatieve concepten op het gebied van ruimte en water, met het oog op nieuwe impulsen voor praktijkprojecten en onderzoeksprogramma's;
- Anders opleiden en trainen: het verbreden van de opleiding van studenten en werkers in de wereld van het waterbeheer door het vergroten van de mogelijkheden voor combinaties van gamma- en bèta-elementen in onderwijs en trainingen.

Het kabinet plaatst bij deze «voorstellen voor actie» de volgende opmerkingen:

< Kennisontwikkeling in innovatieve praktijkprojecten:

Het belang van kennisontwikkeling binnen regionale innovatieve praktijk-

projecten wordt onderschreven, zowel voor de opbouw van toepassingsgerichte kennis als voor het formuleren van nieuwe strategische kennisvraagstukken voor de langere termijn. Het kabinet wil hiervoor, samen met de andere betrokken partijen (provincies (IPO), gemeenten (VNG), en waterschappen (UvW)), aansluiten bij lopende projecten in verschillende regio's. Afspraken hierover zijn door het rijk ingebracht in de Start-overeenkomst, zoals aangekondigd in het kabinetsstandpunt Waterbeleid in de 21e eeuw.

Betrokken partijen hebben gezamenlijk reeds een aansprekend voorbeeldenboek opgesteld met reeds uitgevoerde projecten ter stimulering en voor de leereffecten. Als vervolg daarop inventariseren de partijen lopende projecten, die geschikt worden bevonden om, op basis van te behalen leereffecten en geringe kosten, om te zetten in pilotprojecten, waarmee ervaring opgedaan kan worden met het nieuwe waterbeleid en innovatieve kennis ontwikkeld en gedeeld kan worden.

Als bij de uitvoering van deze lopende (al dan niet aangepaste) projecten mocht blijken, dat deze onvoldoende mogelijkheden bieden voor de realisering van de beoogde omslag in kennisontwikkeling kan besloten worden nieuwe projecten te initiëren, welke speciaal op de geconstateerde kennisleemten zijn toegesneden, in eerste instantie via herprioritering in de lopende kennisprogramma's.

< Strategische onderzoekprogramma's:

- Het kabinet stelt allereerst vast, dat investeringen in technologische/bèta-kennisontwikkeling en innovatie en in de hiermee samenhangende onderdelen van de kennisinfrastructuur, zoals op het terrein van veiligheid en waterkwaliteit, van onverminderd belang blijven voor het waterbeheer.

Een verbreding in de kennisontwikkeling is evenwel noodzakelijk gelet op maatschappelijke ontwikkelingen en de nieuwe aanpak in het waterbeleid. Deze verbreding zal de hoofddoelstelling van het integrale waterbeleid («het hebben en houden van een veilig en bewoonbaar land en het instandhouden en versterken van gezonde en veerkrachtige watersystemen, waarmee een duurzaam gebruik blijft gegarandeerd», NW4) schragen. Hierbij dient de (programmering van) kennisontwikkeling, inter- en transdisciplinair, de (toenemende) integratie van verschillende gebruiksfuncties en de samenhang van het waterbeleid met verwante beleidsterreinen als ruimtelijke ordening en natuur- en milieubeheer te omvatten.

- Oplossingen kunnen niet meer alleen met technische middelen worden gerealiseerd. Ook in het bestuurlijk en sociaal-culturele vlak zullen veranderingen nodig zijn om een duurzaam waterbeheer te kunnen realiseren.

De betrokken departementen zullen in hun onderzoekprogramma's, in lijn met de in het advies voorgestelde prioritaire kennisthema's, ruimte maken voor op de nieuwe benadering toegesneden kennisontwikkeling.

Onder meer de volgende nieuwe onderwerpen zijn via herprogrammering al opgenomen in de departementale kennisprogramma's voor waterbeheer voor 2001:

- Accommoderen in plaats van keren: andere oplossingsalternatieven om veiligheid te bereiken zonder (alleen) van dijken afhankelijk te zijn;
- Water en Ruimte: de maatschappij stelt steeds hogere eisen aan de kwaliteit van de oplossingen voor de problemen in het waterbeheer. In de toekomst zullen die oplossingen alleen nog kunnen worden bereikt wanneer ook in het kader van de ruimtelijke ordening de randvoorwaarden voor ecologisch gezonde watersystemen gerealiseerd worden; de toenemende verweving van functies zal

gevolgen moeten hebben voor de wijze waarop die functies kunnen worden uitgeoefend;

- Waarde van water voor burger en bestuurder: inzicht is nodig in de waarde(n) van water (kwalitatief en kwantitatief), om kosten en opbrengsten van ingrepen in water en ruimte te kunnen inschatten en in de besluitvorming mee te kunnen nemen;
 - Maatschappelijke aandacht voor waterbeheer: verkrijgen van kennis rondom het «waterbewustzijn» van burgers en mogelijkheden en middelen om deze te beïnvloeden, met het oog op herstel/behoud van vertrouwen van de burger in de (water-)overheid, vergroten van de toegankelijkheid van de overheid voor de burger en verbetering van draagvlak voor beleidsvernieuwing zoals ruimte voor water. Mogelijkheden zullen worden onderzocht om modellen niet alleen te baseren op natuurwetenschappelijke kennis, maar ook op kennis vanuit de gammawetenschappen;
 - Waterbewustzijn: Om het bewustzijn van veiligheids- en risicovraagstukken te vergroten, zullen we in het dagelijks leven meer van de dynamiek en het wezen van water moeten ervaren. Dat vergroot het begrip voor ingrijpende maatregelen en appelleert aan ieders eigen verantwoordelijkheid.
- Wat betreft de versterking van (de inzet van) gamma-kennis merkt het kabinet op, dat de «technologische» instituten deze kennis niet als eigen kerncompetentie dienen te ontwikkelen. Vooral is in te zetten op allianties met specifieke «gamma»-instituten. Om gamma-kennis van elders te kunnen absorberen en incorporeren in beleidsgerichte advisering dienen de «technologische» instituten overigens wel zelf enige gamma-deskundigheid in huis te halen. Voornoemde strategische allianties zullen naar verwachting kunnen leiden tot de gewenste incorporatie van gamma-kennis in de (watergerelateerde) kennisinfrastructuur. Thans wordt nader door de betrokken departementen bezien of ook het GAMIN-programma benut kan worden om voornoemde kennis-thema's mede uitwerking te geven.

< Kweekvijver voor nieuwe visies en innovatieve concepten:

Ontwikkeling van langetermijnvisies en innovatieve concepten is van belang met het oog op een heldere strategie voor de toekomst (ook hier: anticiperen in plaats van reageren). Het kabinet constateert, dat zowel in samenhang met de voorbereiding van de grote nota's als meer structureel (als onderdeel van de (water)kennisprogramma's) wordt geïnvesteerd in toekomstgerichte studies, waarbij de kennisinstituten van betrokken departementen nauw samenwerken.

Daarnaast wil het kabinet uitdrukkelijk ruimte bieden aan initiatieven vanuit alle betrokken partijen (kennisinstellingen, maatschappelijke groeperingen, bedrijfsleven en overheden). De verantwoordelijkheid voor de uitwerking van dergelijke initiatieven (met nader te bepalen betrokken partijen) berust in de visie van het kabinet in eerste instantie bij de initiatiefnemer(s). Vervolgontwikkeling van kansrijk te achten concepten respectievelijk de verdere uitwerking van visies zou onder meer kunnen plaatsvinden via eerdergenoemde allianties van kennisinstellingen, door inbedding in de reguliere kennisprogramma's/toekomststudies van betrokken overheden of via een instrument als de «Communities of Practice» (CoP), gehanteerd door Habiforum.

< Anders opleiden en trainen:

De argumentatie en aanbevelingen zoals in het advies geformuleerd onder de actielijn «Anders opleiden en trainen» sluiten aan bij het beleid

dat terzake van de verbreding en vernieuwing van bèta- en techniekopleidingen in het wetenschappelijk onderwijs in gang is gezet. Zoals in het advies terecht wordt gesteld biedt de vernieuwing van bètaopleidingen (in welk kader alle natuurwetenschappelijke opleidingen onder andere een maatschappijgerichte variant ontwikkelen) mogelijkheden voor een meer multidisciplinaire aanpak (bèta-bèta en bèta-gamma). Hetzelfde geldt voor de introductie van het bachelor-master model, dat de universiteiten de mogelijkheid biedt om in aansluiting op vakgerichte bachelors een gedifferentieerd geheel aan gespecialiseerde master-programma's te ontwikkelen. Het is aan de universiteiten om het bachelor-master model eventueel te combineren met een major-minor benadering. Onderwijskundig noch institutioneel zijn er belemmeringen voor universiteiten om bijvoorbeeld interfacultaire leertrajecten (gecombineerd met «praktijkprojecten») te ontwikkelen. Universiteiten zullen worden aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheid om de geboden mogelijkheden ook daadwerkelijk te benutten. Ook op het gebied van post-initieel onderwijs zijn er grote mogelijkheden om voor werkenden aanvullende, multidisciplinaire opleidingen op te zetten. Daarbij moet worden aangetekend dat deze opleidingen niet door het ministerie van OC&W bekostigd worden. In de bekostiging van dergelijke marktgerichte opleidingen wordt vooral voorzien door de vraagpartij(en).

De Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat,
J. M. de Vries

Verkenning «Over stromen – Kennis en innovatieopgaven voor een waterrijk Nederland»: de hoofdlijnen

In deze verkenning staat de vraag centraal welke veranderingen – inhoudelijk en organisatorisch – in de kennisinfrastructuur noodzakelijk zijn om het waterbeheer adequaat te ondersteunen.

Hiermee onderscheidt deze verkenning zich van andere initiatieven, zoals de Commissie Waterbeheer in de 21e eeuw, die is gericht op de beleidsadvisering op het gebied van waterbeleid en -beheer, en het project van het Rathenau-Instituut, dat zich bezighoudt met de politieke agendering van bestuurlijke vraagstukken rondom waterbeheer. De drie projecten verschillen ook qua inhoudelijke accenten: integraal waterbeheer (deze verkenning), wateroverlast (Commissie WB21) en stroomgebiedbeheer (Rathenau). Met de beide andere initiatieven heeft inhoudelijke afstemming plaatsgevonden.

Deze verkenning pretendeert niet een terreindekkende agenda voor de watergerelateerde kennisinfrastructuur in de komende decennia te genereren; wel worden prioritaire kennisthema's aangedragen in het licht van een noodzakelijke omslag in het waterbeheer. Tevens worden acties voorgesteld om te komen tot een wezenlijke verandering in het functioneren van de kennisinfrastructuur op watergebied.

Centraal in de verkenning staat de noodzakelijk geachte paradigma-verandering in het waterbeheer in Nederland, een omslag van «water keren» naar «water accommoderen». Deze andere benaderingswijze leidt tot talrijke nieuwe opgaven voor kennisontwikkeling en innovatie, het centrale onderwerp in deze verkenning.

Deze omslag vraagt, aldus de verkenning, om nieuwe kennis en inzichten, vooral in de relaties tussen het waterbeheer en de maatschappelijke omgeving. Juist op het vlak van de interactie tussen waterbeheer en maatschappij liggen de kennisthema's die in de verkenning als prioritair zijn geïdentificeerd. De behoefte aan specifieke technische (bèta-)kennis, bijvoorbeeld omtrent boeren met water, veerkrachtig wonen en de ecologie van vernatting kan relatief gemakkelijk worden geabsorbeerd door de huidige kennisinfrastructuur.

Dat geldt niet of in veel mindere mate voor de prioritair beoordeelde kennisthema's met een overwegend gamma-karakter, te weten:

– Beleving van water

Bij ruimtelijke planontwikkeling en waterbeheer moet meer rekening worden gehouden met de culturele en emotionele betekenis van water voor diverse groepen gebruikers. De kennis van deze aspecten en de wijze waarop deze kunnen worden benut bij planvorming schiet ernstig tekort;

– Waarde van water

Om kosten en opbrengsten van bepaalde ingrepen in water en ruimte te kunnen aangeven en verdisconteren is het essentieel dat water op de juiste waarde wordt geschat. Deze waarde is meervoudig: er is een gebruikswaarde, een belevingswaarde en een toekomstwaarde van water. Bovendien varieert deze waarde als functie van plaats, tijd en verschijningsvorm (regenwater, bodemwater, grondwater, oppervlaktewater). De kennis om deze gedifferentieerde waarde te bepalen en om de resultaten in de besluitvorming mee te nemen staat, aldus de verkenning, nog in de kinderschoenen.

– Participatieve planvorming in het waterbeheer

De uitdaging is om de veelstemmigheid van de bij water betrokken belangen te integreren in planvormingsprocessen en te laten doorklinken in het uiteindelijke waterbeheer. Dit vergt andere processen dan de huidige «open planvormingsprocessen». Kennis van en ervaring met zgn. participatieve processen is, voor zover aanwezig, sterk gefragmenteerd.

– Interbestuurlijk management water en ruimte

Ruimtelijke ontwikkeling op waterbasis vraagt samenwerking en afstemming tussen diverse beleidsterreinen en bestuurslagen. De logica van de huidige bestuurlijke organisatie en het functioneren daarvan zijn nog te weinig toegesneden op de logica van watersystemen. Het is zaak om de aanwezige wetenschappelijke en ervaringskennis te mobiliseren teneinde te komen tot nieuwe bestuurlijke arrangementen en vormen van publiek-private samenwerking, zowel in het watersysteem als in de waterketen.

Genoemde omslag heeft evenzeer consequenties voor het functioneren van de watergerelateerde kennisinfrastructuur. Uit de in het kader van deze verkenning uitgevoerde inventarisatie van de huidige watergerichte kennisinfrastructuur komt een beeld naar voren van een versnipperde, verkokerde en technocratische kennisinfrastructuur, met een grote kloof tussen de onderzoekers enerzijds en beleid en praktijk anderzijds. Gelet op de toekomstige bredere perceptie van vraagstukken op het gebied van ruimte en water zal de aanpak van watervraagstukken derhalve niet meer primair een kwestie van wetenschappelijke kennis en technisch kunnen zijn. Ervaringskennis van direct betrokken maatschappelijke actoren en bestuurlijke afwegingen spelen een minstens zo belangrijke rol.

In dit licht staat de watergerelateerde kennisinfrastructuur voor drie grote opgaven:

- Naar een sterkere interactie tussen onderzoek, beleid en praktijk
- Naar versterking van gamma-kennis
- Naar departementsoverstijgende financiering en aansturing (ruimtelijke ontwikkeling op waterbasis vraagt om departementsoverstijgende financiering en aansturing).

De conclusie uit deze verkenning is dat naast de inhoudelijke kennisagenda ook het functioneren van de watergerelateerde kennisinfrastructuur vraagt om herziening. Aanpassingen in de werkwijze van de watergerichte kennisinfrastructuur hebben de eerste prioriteit, aangezien deze noodzakelijk zijn om de nieuwe kennisthema's adequaat te kunnen oppakken. Deze andere werkwijze van de watergerelateerde kennisinfrastructuur vergt een cultuurverandering. Hiertoe stelt de verkenning een groeimodel met vier sporen voor, nader uitgewerkt in een viertal voorstellen voor actie.

De elementen van dit groeimodel zijn uitgewerkt in vier onderling samenhangende voorstellen voor actie:

– Kennisontwikkeling in innovatieve praktijkprojecten op stroomgebiedsniveau

(onder andere coproductie van kennis door participanten (overheden, bedrijven, maatschappelijke groeperingen en kennisinstellingen) binnen strategische praktijkprojecten, waarin door ruimtelijke ingrepen het anders omgaan met water wordt vormgegeven (learning by doing).

- Strategische onderzoeksprogramma's

(een strategische kennisimpuls op de als prioritair aangemerkte thema's: beleving van water, waarde van water, participatieve planvorming in het waterbeheer en interbestuurlijk management van ruimte en water). Via een versterking van het GAMIN-programma kunnen achterstanden op de genoemde kennisvelden worden weggewerkt).

- Kweekvijver voor nieuwe visies en innovatieve concepten

(naast praktijkgerichte innovatieprojecten en fundamenteel-strategische onderzoeksprogramma's is een investering nodig in de ontwikkeling van nieuwe visies en ideeën op het gebied van ruimte en water, met een tijds-horizon van 20 tot 50 jaar, via een kweekvijver van denkers en doeners afkomstig uit kringen van overheden, bedrijfsleven, maatschappelijke groeperingen en kennisinstellingen)

- Anders opleiden en trainen

(van multidisciplinair samengestelde studie- en werkgroepen tot stages en leeronderzoeken, verbreding in het ontwikkelen van een maatschappelijke afstudeervariant in natuurwetenschappelijke opleidingen, evenals in het combineren van een bèta-major met een gamma-minor (en omgekeerd)).